

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रम पर्यावरण
व्यवस्थापन प्रणाली अंमलबजावणीकरिता
मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: जस्वप्र-२/०७०८/पर्यात/ प्र.क्र. ११/पापु-११

७ वा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय संकुल इमारत,

नविन मंत्रालय, लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई ४००००१

तारीख: ०५.०८.२०१४

वाचा :

- १) शासन निर्णय क्रमांक: जस्वप्र-१२१३/प्र.क्र.२००/पापु-११ दिनांक ०४/०१/२०१४
- २) शासन निर्णय क्रमांक: जस्वप्र-११४/प्र.क्र.०५/पापु-११ दिनांक ०६/०२/२०१४
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: जस्वप्र-०२/प्र.क्र.५६/पापु-११ दिनांक ०४/०३/२०१४
- ४) शासन निर्णय क्रमांक: जस्वप्र-०२१४/प्र.क्र.५५/पापु-११ दिनांक ११/०६/२०१४

प्रस्तावना :

जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमाचा मुख्य उद्देश महाराष्ट्र शासनाच्या पाणी व स्वच्छता क्षेत्रातील संस्थांचे नियोजन, अंमलबजावणी, संनियंत्रण आणि ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता क्षेत्रातील सेवांची शाश्वतता या बाबतीतील कामगिरीचा दर्जा उंचावणे, त्याचप्रमाणे निमशहरी भागांमध्ये आणि पाणी गुणवत्ता बाधित व पाणी टंचाईच्या भागांमध्ये गुणवत्तापूर्ण आणि शाश्वत पाणीपुरवठा व स्वच्छता सेवा पुरविणे हा आहे.

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांमध्ये राज्यातील प्रत्येक महसूली विभागातील २ असे या प्रमाणे एकूण १२ जिल्ह्यांमध्ये निवडक निम-शहरी गावांच्या पाणी पुरवठा व स्वच्छता सुविधांचा सध्याचा स्तर उंचाविणे, टंचाईग्रस्त गावे /वाड्यांसाठी टंचाई कालावधीसाठी पर्यायी पाणी पुरवठा व्यवस्था निर्माण करणे, पाणी गुणवत्ता बाधित गावांसाठी नाविन्यपूर्ण उपाययोजना करणे व जलधरस्तरावर पाणी व्यवस्थापन व्यवस्था स्थापन करणे या महत्वाच्या भौतिक उपांगांचा समावेश आहे.

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत जागतिक बँकेच्या स्तरावर राज्यातील पाणी पुरवठा व स्वच्छता क्षेत्राच्या सामाजिक, पर्यावरण, जल स्रोताची स्थिती, वित्तीय, संपादनूक स्थितीचा अभ्यास करण्यात आला होता. यातील पर्यावरण व्यवस्था मूल्यांकन अभ्यासानुसार पाणी पुरवठा योजनांच्या नियोजनामध्ये तांत्रिक मूल्यांकन आणि लोकांशी चर्चा करून उद्भव निश्चित करणे, उद्भवाची शाश्वतता टिकवणेसाठी पुनर्भरण उपाययोजनेद्वारे उद्भव बळकटीकरण करणे, भूजल आधारित पिण्याचे पाण्याचे उद्भव सुरक्षित करणे इ. बाबी राज्याच्या धोरणामध्ये अंतर्भूत आहेत. याकरिता भूजल आधारित उद्भव शाश्वती बाबतच्या नियोजनाची हाताळणी प्रकर्षाने सर्व योजनेत समाविष्ट करण्याची गरज आहे.

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत घेतल्या जाणाऱ्या योजनांमुळे पर्यावरणावर होणारा आघात टाळण्यासाठी किंवा कमी करणे जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत येणाऱ्या सर्व योजनांसाठी पर्यावरण तपासणीसूची (Environmental Checklist) (परिशिष्ट अ) लागू असणार आहे. पर्यावरण व्यवस्थापन मार्गदर्शिकेमध्येही या तपासणी सूचीचा समावेश आहे. जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमातील योजनांना प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता देताना या तपासणी सूचीनुसार पर्यावरण विषयक बाबींची छाननी होणे अपेक्षित आहे, या करिता खालील प्रमाणे सविस्तर मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत.

शासन परिपत्रक:

१. पर्यावरण तपासणी सूची (Environmental Checklist)

विविध उपांगांच्या गरजेनुसार प्रत्येक ग्रामपंचायतीसाठी ग्रामसभेच्या सल्ल्याने अंमलबजावणी यंत्रणेमार्फत एक सविस्तर प्रकल्प अहवाल (Detailed Project Report) तयार करण्यात येईल. जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत येणाऱ्या सर्व योजनांसाठी तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यतेपूर्वी सविस्तर प्रकल्प अहवालाबरोबर पर्यावरण तपासणीसूची (Environmental Checklist) (परिशिष्ट अ) भरणे आवश्यक आहे. ही तपासणीसूची सविस्तर प्रकल्प आराखड्याचा भाग राहील. प्रकल्प अहवाल तयार करणाऱ्या यंत्रणेने ही तपासणी सूची भरावयाची आहे.

२. पर्यावरण सुयोग्य प्रतिबंधात्मक आराखडा (Environmental Due Diligence Plan)

पर्यावरण तपासणी सुची तपासल्यानंतर ज्या योजनांचा पर्यावरणावर आघात होण्याची शक्यता असेल त्या योजनांसाठी पर्यावरण सुयोग्य प्रतिबंधात्मक आराखडा (Environmental Due Diligence Plan) तयार करावयाचा आहे. पर्यावरण व्यवस्थापन मार्गदर्शिकेमध्ये या आराखड्याचा समावेश आहे.

खालील नमूद केलेल्या योजनांसाठी हा आराखडा तयार करण्यात येईल.

२.१ अशा योजना ज्यामध्ये वन जमीन, पर्यावरणाच्या दृष्टिने संवेदनशील क्षेत्र, किनारी नियमन प्रक्षेत्र (सीआरझेड), जैविक दृष्ट्या संवेदनशील /महत्वाचा/अधिसूचित पाणथळ क्षेत्र आणि संरक्षित स्मृतीस्थळे.

२.२ पाणी टंचाईग्रस्त (Water Scarcity) भागातील व पाणी गुणवत्ता बाधित क्षेत्रात (Water Quality Hotspot) असणाऱ्या स्रोतांवर आधारित पाणी पुरवठा योजना.

२.३ अशा योजना/ कृती ज्यामध्ये धरण (Dam) व/ किंवा इतर बांधाची उंची ही ५ ते १० मी एवढी असून बांधकाम व पुर्नबांधणी आवश्यक आहे.

२.४ निम-शहरी (Peri-urban) गावात सांडपाणी व्यवस्थापन योजना.

२.५ ज्या पाणी पुरवठा योजनांमध्ये ॲस्बेस्टॉस सिमेंट पाईप टाकणे वा बदलणे यांचा अंतर्भाव आहे.

३. उच्च जोखिम असणाऱ्या योजना

३.१ जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत पाण्याचे उद्भवाचे संरक्षण, पर्यावरणाबाबत महत्वपूर्ण क्षेत्राची सुरक्षा, मानवी हस्तक्षेपापासून भूजलाचे संरक्षण, ज्या कृतींमुळे सागरी क्षेत्र, पाणथळ, पर्यावरणाच्या दृष्टिने संवेदनशील क्षेत्रात प्रतिकूल प्रभाव पडू शकतो, अशा बाबी प्रस्तावित करता येणार नाहीत. पर्यावरणावर उच्च जोखिम असणाऱ्या खालील ठिकाणी या कार्यक्रमांतर्गत भौतिक गुंतवणूक करता येणार नाही.

३.१.१. अशा योजना ज्यामध्ये धरणाचे (Dam) बांधकाम किंवा पुर्नबांधणी की, जे १० मीटर व त्यापेक्षा जास्त उंचीचे असेल.

३.१.२. अशा योजनांच्या ठिकाणी भूजल स्रोत अतिउपसा (Over-exploited) व अतिउपसा होण्याच्या मार्गावर (Critical) असणाऱ्या पाणलोट क्षेत्रामध्ये आहे व जेथे स्रोताच्या शाश्वततेचा अंतर्भाव (Sources Sustainability Measures) करण्यासाठी उपाययोजना झाल्या नाहीत.

३.१.३. अशा योजना ज्यामध्ये भूपृष्ठावरील अति प्रदुषित पाणी स्रोताचा समावेश होतो.

४. पर्यावरण व्यवस्थापन प्रणाली अंमलबजावणी संनियंत्रण व जबाबदारी

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत योजनांसाठी पर्यावरण तपासणीसूची भरणे, पर्यावरण सुयोग्य प्रतिबंधात्मक आराखडा तयार करणे, पर्यावरण व्यवस्थापन प्रणालीचे प्रशिक्षण, अंमलबजावणी दरम्यान पर्यावरण विषयक बाबींचे समन्वयन व संनियंत्रण करण्यासाठी राज्यस्तरीय कार्यक्रम अंमलबजावणी यंत्रणांमधील विशेष संनियंत्रण कक्ष भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा पुणे, महाराष्ट्र पर्यावरण अभियांत्रिकी प्रशिक्षण व संशोधन संस्था (मित्रा) नाशिक व जिल्हास्तरावर भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा आणि ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद/महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांच्यामधील भूवैज्ञानिक/अभियंते यांना पर्यावरण व्यवस्थापन तज्ञ म्हणून खालीलप्रमाणे नामनिर्देशित करण्यात यावे.

४.१ राज्यस्तरावर सुधारणा सहाय्य व प्रकल्प व्यवस्थापन कक्षात कार्यरत पर्यावरण व्यवस्थापन तज्ञ यांचेमार्फत जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत पर्यावरण व्यवस्थापन प्रणालीच्या अंमलबजावणीचे संनियंत्रण करण्यात येईल.

४.२ भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणे अंतर्गत राज्यस्तरावर उपसंचालक, विशेष संनियंत्रण कक्ष, भूसवियं यांना पर्यावरण व्यवस्थापन तज्ञ म्हणून संचालक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे यांचेमार्फत नामनिर्देशित करण्यात येईल.

४.३ भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेमार्फत हाती घ्यावयाच्या योजनांसाठी जिल्हास्तरीय वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूसवियं यांना पर्यावरण व्यवस्थापन तज्ञ म्हणून नामनिर्देशित करण्यात येत आहे.

४.४ ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद तसेच महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणामार्फत हाती घ्यावयाच्या योजनांसाठी संबंधित कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद अथवा कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांना पर्यावरण व्यवस्थापन तज्ञ म्हणून नामनिर्देशित करण्यात येत आहे.

४.५ मित्रा, नाशिक येथे कार्यक्रमांतर्गत पर्यावरण विषयक प्रशिक्षणासाठी एका अभियंत्यास पर्यावरण संसाधन तज्ञ म्हणून संचालक, मित्रा यांचेमार्फत नामनिर्देशित करण्यात येईल.

५. प्रशिक्षण

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये आवश्यकतेनुसार पर्यावरण व्यवस्थापन विषयक घटकांचा अंतर्भाव करण्यात येईल.

६. संनियंत्रण

अंमलबजावणी दरम्यान पर्यावरण विषयक बाबीं जसे की पर्यावरण तपासणी सूची, पर्यावरण सुयोग्य प्रतिबंधात्मक आराखडा, पर्यावरणावर उच्च जोखीम असणाऱ्या योजनांचे मुल्यांकन व संनियंत्रण करताना विशेष लक्ष देण्यात येईल. अतिउपसा (Over-exploited) व अतिउपसा होण्याच्या मार्गावर (Critical) असणारे पाणलोट क्षेत्र, प्रदुषित/ गुणवत्ता बाधित भूजल, अवर्षण प्रवण क्षेत्र, संरक्षित प्राकृतिक क्षेत्र आणि संरक्षित स्मारक ही पर्यावरण संवेदनशील (Hot Spot) क्षेत्र म्हणून निश्चित करण्यात आलेली आहेत. जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत पर्यावरण व्यवस्थापन प्रणालीचे मुल्यांकन व संनियंत्रण करताना पर्यावरण विषयक संवेदनशील क्षेत्र (Hot Spot) म्हणून ठरविण्यात आलेल्या ठिकाणांच्या बाबतीत विशेष लक्ष पुरविण्यात येईल.

७. त्रयस्थ यंत्रणेमार्फत तपासणी (Environmental Audit)

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांमधील कामांसाठी त्रयस्थ यंत्रणेद्वारे कार्यक्रमाच्या कालावधीत दुसऱ्या व चौथ्या वर्षी पर्यावरण परीक्षण (Environmental Audit) पाहणी अहवाल तयार करण्यात येईल.

८. पर्यावरण व्यवस्थापन मार्गदर्शिका (Environmental Management Manual)

जलस्वराज्य-२ कार्यक्रमांतर्गत गुंतवणूकीतील घटकांचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम कमी करणे व कार्यक्रमांची अंमलबजावणी सुलभ व्हावी यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन मार्गदर्शिका (Environmental Management Manual) तयार करण्यात आली आहे. या मार्गदर्शिकेत कार्यक्रमांमध्ये घ्यावयाच्या कृती, पर्यावरण या घटकांवर लक्ष देण्याविषयी गरज, पर्यावरण व्यवस्थापनाची प्रक्रिया व या प्रक्रियेचे बळकटीकरण, पर्यावरण तपासणीसूची (Environmental Checklist), पर्यावरण सुयोग्य प्रतिबंधात्मक आराखडा (EDDP) व त्याचे निराकरण (निवारण) योजना निश्चित करण्याची क्रमबद्ध प्रक्रिया, सक्षम पर्यावरण व्यवस्थापनासंबंधीचे नियम व प्रक्रिया यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक संस्थांची क्षमता बांधणी व चांगल्या पर्यावरणीय पध्दती (Good Environment Practices) इ. बाबींचा मार्गदर्शिकेत अंतर्भाव केलेला आहे. संबंधीत यंत्रणांना या मार्गदर्शिकेची प्रत स्वतंत्रपणे उपलब्ध करून देण्यात येईल.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०८०११८२३५३६४२८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(किरण गित्ते)

उप सचिव तथा प्रकल्प संचालक,
महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.

२. सर्व विभागीय आयुक्त

३. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.
४. संचालक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे.
५. महालेखापाल, महाराष्ट्र -१, मुंबई (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
६. महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
७. सर्व जिल्हाधिकारी.
८. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
९. सर्व मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.
१०. संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, नवी मुंबई.
११. अतिरिक्त संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, नवी मुंबई.
१२. विशेष संनियंत्रण कक्ष (जलस्वराज्य-२), म.जी.प्रा. भू.स.वि.यं. आणि सार्वजनिक आरोग्य विभाग.
१३. मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई.
१४. उपमुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, (सर्व).
१५. जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व).
१६. सर्व अधीक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.
१७. मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व).
१८. सर्व प्रादेशिक उप संचालक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा.
१९. सर्व कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,
२०. सर्व कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद,
२१. सर्व जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा,
२२. सर्व उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत/ पाणी व स्वच्छता) जिल्हा परिषद
२३. सर्व गटविकास अधिकारी पंचायत समिती.
२४. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षीय अधिकारी व कार्यासने.
२५. मंत्रालयातील सर्व विभाग,
२६. निवड नस्ती, पापु-११.

परिशिष्ट अ

FORMAT FOR ENVIRONMENTAL CHECKLIST

SECTION 1: GENERAL INFORMATION

District :

Block:

Name of Gram Panchayat:

Name of Habitation:

Population:

No. of households:

Name of Scheme/Intervention:

Type of Scheme/Intervention: (tick ✓ on appropriate section)

- RWSS (Drinking Water Supply and Sullage Management) Service Improvements in Peri-Urban Village ☐ Yes ☐ No
- Aquifer Level Groundwater Management Initiatives ☐ Yes ☐ No
- Interventions in Water Stressed Areas (Community Secure Water Systems) ☐ Yes ☐ No
- Interventions in Water Quality Affected Areas (Community Safe Water Systems) ☐ Yes ☐ No

Implementing Agency: ZP/MJP/GSDA/Other (Specify):

SECTION 2: ACTIVITIES EXCLUDED FROM JALSWARAJYA II PROGRAM

Need to confirm that the proposed scheme does not involve any of the following excluded activities:

Activities	Excluded Activities Status
Scheme that involves construction or rehabilitation of dams which are at or above 10 meters in height are not to be supported under Jalswarajya II.	Does the scheme involve construction or rehabilitation of dams which are at or above 10 meters in height? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No
Groundwater-based schemes in over exploited and critical watersheds that do not integrate source sustainability measures are not to be supported under Jalswarajya II (the	Does the scheme involve overexploited or critical watersheds? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No

list of overexploited and critical watersheds is provided in Environmental Management Manual Annex-1).	
Schemes involving highly polluted surface water sources are not to be supported under Jalswarajya II (the list of highly polluted surface water sites is provided in Environmental Management Manual Annex-1).	Is the scheme likely to involve highly polluted surface water sources? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No

SECTION 3: ENVIRONMENTAL HOTSPOTS

Confirm if the scheme/intervention involves any of the following: (tick ✓ on appropriate section)

- Forest land ☐ Yes ☐ No
- Protected forest areas (Wildlife Sanctuaries or National Parks) ☐ Yes ☐ No
- Eco Sensitive Zones ☐ Yes ☐ No
- Coastal Regulation Zone ☐ Yes ☐ No
- Ecologically sensitive/important/notified wetlands ☐ Yes ☐ No
- Protected monuments ☐ Yes ☐ No
- Over-exploited groundwater watersheds ☐ Yes ☐ No
- Critical groundwater watersheds ☐ Yes ☐ No
- Blocks with poor groundwater quality status ☐ Yes ☐ No
- Chronically drought-prone blocks ☐ Yes ☐ No

SECTION 4: LEGAL AND REGULATORY COMPLIANCE CHECKLIST

Confirm that the proposed scheme is in compliance with each of the following legal/regulatory requirements:

<i>Legal/Regulatory Requirement</i>	<i>Compliance Check</i>
In forest land prior approval must be taken from the Central Government (through the Forest Department	Is there forest land involved? (tick ✓)

<p>GoM) for any works. If a scheme involves forest as well as non-forest land, work should not be started on non-forest land till approval of the Central Government for release of forest land has been given¹.</p> <p>Note: In Left Wing Extremism² (LWE) districts (Chandrapur, Gadchiroli, Gondia) general approval is provided by Ministry of Environment and Forests, Government of India, for diversion of forest land under 5 ha for critical public utility infrastructure including drinking water. The user agency is required to seek permission from the State Government through the Forest Department as per the specified procedure.</p>	<p>☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p> <p>If yes, is competent authority permitted (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p>
<p><i>In Eco Sensitive Zones the following activities are prohibited³:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Discharge of untreated effluent • Discharge of treated or untreated effluent into water bodies and water sources • Burning or incineration of solid wastes 	<p>Is there any Eco Sensitive Zone involved? (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p> <p>If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p>
<p><i>In Coastal Regulation Zones (CRZ) the following activities are prohibited⁴:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Discharge of untreated wastes and effluents from human settlements • Discharge of treated effluents without approval from the MPCB⁵ 	<p>Is there any Coastal Regulation Zone involved? (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓)</p> <p>☐ Yes ☐ No</p>

1 Forest (Conservation) Act, 1980 Accessed at:

[http://www.ercindia.org/files/guidelines/Hanbook%20on%20Forest%20\(Conservation\)%20Act,%201980%20\(updated%202004\).pdf](http://www.ercindia.org/files/guidelines/Hanbook%20on%20Forest%20(Conservation)%20Act,%201980%20(updated%202004).pdf)

2 Left Wing Extremism districts in Maharashtra, Accessed at: <http://envfor.nic.in/assets/guidelines%20LWE%20dated%203.11.2010.pdf>

3 The Environmental (Protection) Act, 1986, The eco-sensitive areas include Mahabaleshwar Panchgani Region, Matheran Eco-sensitive Area and other areas as and when notified by the Ministry of Environmental and Forests, Government of India or by the Government of Maharashtra.

4 Coastal Regulation Zone Notification, 2011 Accessed at: <http://moef.nic.in/downloads/public-information/CRZ-Notification-2011.pdf>

5 Maharashtra Pollution Control Board Accessed at: <http://mpcb.gov.in/faq/faq.php>

<ul style="list-style-type: none"> • Drawal of ground water within 200 m of high tide line except in the areas inhabited by the local communities and only for their use • Drawal of ground water between 200-500 m of high tide line except through manual, ordinary wells for drinking where no other source of water is available 	<p>If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p>
<p><i>In the ecologically sensitive/important/notified wetlands the following activities are prohibited⁶:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Solid waste dumping, discharge of untreated wastes and effluents from human settlements • The following activities can be undertaken only with prior approval of the State Government: withdrawal of water or the impoundment, diversion or interruption of water sources within the local catchment area of the wetland ecosystem; treated effluent discharges from human settlements falling within the limits laid down by the MPCB; activities within the zone of influence that may directly affect the ecological character of the wetland 	<p>Is there any ecologically sensitive/important/notified wetland involved? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p> <p>If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p>
<p>In area within 300 m of a protected monument any construction can be taken up only with permission from the Archaeological Survey of India (through the State Archaeology Department)⁷.</p>	<p>Is there any protected monument involved? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p>

⁶ Wetlands (Conservation and Management) Rules, 2010 Accessed at: <http://moef.nic.in/downloads/public-information/Wetlands-Rules-2010.pdf>

⁷ The Ancient Monuments and Archeological sites and Remains (amended and Validation) Act 2010 and Antiquities and Art Treasures Act 1972 Accessed at:

http://asi.nic.in/asi_aboutus_organization_circle.asp

	If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No
<p><i>With regard to groundwater⁸:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Owners of wells (including existing owners) in notified and non-notified areas are required to register with the State Groundwater Authority⁹. • Permission of the State Groundwater Authority is required for drilling any deep well within the notified or non-notified area, for drinking water purposes. • Drilling rig owners and operators are required to register with the Groundwater Surveys and Development Agency. • Appropriate precautionary measures are required to be taken for the safety of wells as per the guidelines of the State Groundwater Authority. • No person shall sink a well in the notified area without the prior approval of the area's Watershed Water Resources Committee. The approval for sinking of well is subject to the construction of appropriate artificial recharge structure. • User of groundwater shall not release any effluent that contaminates ground water either temporarily or permanently. • No person shall sink any well for any purpose within a distance of 500 m or in the area of influence of public drinking water source, till it gets 	<p>Does the scheme involve a groundwater source? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p> <p>Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p> <p>If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No</p>

8 Maharashtra Groundwater (Development and Management) Act, 2009 Accessed at: http://envis.maharashtra.gov.in/envis_data/files/eGWDevpMgmtAct2009.pdf

9 Maharashtra Water Resources Regulatory Authority role Accessed at: http://envis.maharashtra.gov.in/envis_data/files/eGWDevpMgmtAct2009.pdf

notified.	
Prior consent must be taken from the MPCB GoM for the establishment of any disposal system which is likely to discharge sewage effluent into a stream or well or sewer or on land or bring into use any new or altered outlets for the discharge of sewage ¹⁰ .	Does the scheme involve establishment of any disposal system which is likely to discharge sewage effluent? (tick ✓)
Prior consent must be taken from the MPCB GoM for the establishment of any treatment system which is likely to discharge sewage effluent into a stream or well or sewer or on land ¹¹ .	☐ Yes ☐ No Is the scheme in compliance with this regulation? (tick ✓) ☐ Yes ☐ No If yes, is competent authority permitted (tick ✓) ☐ Yes ☐ No

SECTION 5: DETERMINATION OF NEED FOR ENVIRONMENTAL DUE DILIGENCE PLAN (EDDP)

- Schemes/interventions involving forest land, Eco Sensitive Zones, Coastal Regulation Zone, ecologically sensitive/important/notified wetlands and protected monuments (See Environmental Management Manual Annex-1 for list of protected monuments)
☐ Yes ☐ No
- Water supply schemes in the identified water scarcity and quality hot spots (See Environmental Management Manual Annex-1 for list of water scarcity and quality hotspots) ☐ Yes ☐ No
- Schemes/interventions that involve construction and/or rehabilitation of dams and other structure that are 5-10 meters in height ☐ Yes ☐ No
- Sullage management scheme in peri-urban area ☐ Yes ☐ No

¹⁰ The Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974 Accessed at: <http://envfor.nic.in/legis/water/wat1c1.html>

¹¹ MPCB Accessed at: <http://mpcb.gov.in/rti/images/pdf/TemplateU4RTI%20Act2005English15072013.pdf>

- Water supply schemes that involve laying or replacement of Asbestos-Cement (AC) pipes ☐ Yes ☐ No

Based on the above information, does the proposed scheme/intervention require the preparation of an Environmental Due Diligence Plan? (Tick✓) ☐ Yes ☐ No

SECTION 6: REFERENCE TO TECHNICAL GUIDELINES FOR GOOD ENVIRONMENTAL MANAGEMENT PRACTICES

Indicate which of the following technical guidelines for good environmental management practices (See Environmental Management Manual Annex-5) are relevant and have been referred for the design of the proposed scheme/intervention:

Sr. No.	Technical Guidelines for Good Environmental Management Practices	Is the guideline relevant to the proposed scheme/ intervention? (tick ✓)	Has the guideline been referred to for the design of the proposed scheme/ intervention? (tick ✓)
1	Guidelines for Sanitary Protection of Water Supply Sources	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
2	Guidelines on Sinking of Wells	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
3	Guidelines for Selection of Slow/Rapid Sand Filter	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
4	Guidelines for Rainwater Harvesting Structures	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
5	Guidelines for Selection of Sustainability Structure	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
6	Guidelines for Water Quality Testing Laboratories	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
7	Guidelines for Safe Handling of Chlorine	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
8	Guidelines for Avoiding Contamination from Twin-Pit	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No

	Pour Flush Latrines		
9	Guidelines for Avoiding Contamination from Septic Tanks	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
10	Guidelines for Liquid Waste Management	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
11	Technology Options for Liquid Waste Management	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No
12	Guidelines on Using Treated Sewage for Irrigation	☐ Yes ☐ No	☐ Yes ☐ No

Prepared by,

Checked by,

Sectional Engineer/
Junior Geologist

Dy. Engineer/
Asst. Geologist

Executive Engineer/
Sr. Geologist